

## Žije ještě vůbec „strašidlo komunismu“? Nebylo již vyhnáno z dějin do záhrobí?

V prosinci 1847 a lednu 1848 psali Marx a Engels Manifest komunistické strany. Manifest pak poprvé vyšel jako brožura v Londýně v únoru 1848.<sup>1</sup> Komunistický manifest počíná slovy: „Evropou obchází strašidlo – strašidlo komunismu. Ke svaté štvanici na toto strašidlo se spojily všechny mocnosti staré Evropy – papež i car, Metternich i Guizot, francouzští radikálové i němečtí policajti.“<sup>2</sup> Ba, mnohé evropské mocnosti feudálního a buržoazního světa se od té doby zapojily (s požehnáním kněží všech náboženských vyznání a pohlavárů všech církví) do „svaté štvanice“ na „strašidlo komunismu“. Generál Cavaignac nechal v červnu 1848 rozstřílet děly povstání pařížského proletariátu a v tomto „bohulibém díle“ pokračoval roku 1871 „krvavý skřet“ (podle nízkého tělesného vzrůstu) a „kat Pařížské komuny“ Thiers. Pravoslavná církev v současném „postkomunistickém“ Rusku prohlásila za svatého posledního ruského cara Mikuláše II. z rodu Romanovců, masového vraha, jenž o „krvavé neděli“ v roce 1905 přivítal pokojný průvod petrohradských dělníků, kteří jej přišli prosit, aby se jich coby „car – báťuška“ zastal v jejich bídě a ponížení, palbou z kulometů. Když v Rusku zvítězila proletářská revoluce, vrhly se na mladou sovětskou republiku intervenční armády ze všech imperialistických států. Při pokusu zardousit v kolébce sotva zrozenou sovětskou moc snaživě asistoval i československý „prezident osvoboditel“ s „hochy od Zborova“.

Ve třicátých letech dvacátého století vsadila pak mezinárodní velkoburžoazní finanční oligarchie na jistého německého malíře pokojů a kýčovitých krajinek, jenž se měl stát „bičem božím“ na bezbožný komunismus (neboli židobolševismus). Dneska ovšem buržoazní propagandisté v rozličných televizních dokumentárních historických seriálech onomu fešákovi s knírkem zuřivě spílají, nadávajíce mu nejhoršími jmény do „šilenců“, „psychopatů“ a „paranoiků“. Není divu. Adolf Hitler totiž spáchal z hlediska světové monopolní velkoburžoazie strašlivý zločin. Tyto krásné, jemné a citlivé duše samozřejmě netrápí, že rozpoutal druhou světovou válku a měl na svědomí šest milionů zavražděných Židů či dvacet milionů sovětských občanů, kteří během ní zahynuli. Onen zločin z hlediska světového imperialismu spočíval v tom, že nacistické Německo druhou světovou válku, „svatou válku“ na obranu „přirozeného společenského řádu“ založeného na svobodě soukromého vlastnictví a podnikání, vedenou proti sovětskému „impériu zla“, – především údajně Hitlerovou vinou – prohrálo<sup>3</sup>, v důsledku čehož se musel světový imperialismus smířit se vznikem světové socialistické soustavy a učinit alespoň v oblasti elementárních zaměstnaneckých sociálně ekonomických práv významné ústupky mezinárodnímu dělnickému hnutí. Velkoburžoazní finanční a průmysloví magnáti byli v hospodářsky nejsilnějších zemích státně monopolního kapitalismu nuceni oželeť část svých superzisků a věnovat ji na fungování struktur sociálně tržního hospodářství a kapitalistického sociálního státu – což není nic jiného než forma tak zvaného „konzervativního“ čili „buržoazního socialismu“, o němž se hovoří v Komunistickém manifestu.<sup>4</sup> Z toho důvodu není, jak se alespoň zdá, příliš přehnaným tvrzení, že dvacáté století bylo – a to právě pod vlivem inspirací a podnětů formulovaných v polovině devatenáctého století v Manifestu komunistické strany – stoletím rozličných forem a variant socialismu, jelikož v zemích evropského kontinentu (a následně i světadílů ostatních) se zápas dělnické třídy za sociálně ekonomické osvobození proplétal s bojem za osvobození národní.

V červnu roku 1919 Lenin napsal, že „produktivita práce je koneckonců pro vítězství nového společenského řádu to nejdůležitější a hlavní. Kapitalismus vytvořil produktivitu práce za feudalismu nevídanou. Kapitalismus může být a bude definitivně poražen tím, že socialismus vytvoří novou, mnohem vyšší produktivitu práce... Ve srovnání s kapitalistickou produktivitou práce znamená komunismus vyšší produktivitu práce dobrovolných, uvědomělých, sjednocených dělníků, využívajících nejnovější techniky.“<sup>5</sup> Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století se však ukazovalo, že reálný socialismus prohrává v soutěžení s reálným kapitalismem právě v oblasti produktivní síly živé práce i celkové efektivnosti společenské výroby (tedy i v efektivnosti využívání práce zvěcnělé), ve sféře dynamiky přenášení výsledků vědeckotechnického a technologického pokroku do výrobní praxe, neboli právě na tom „hřišti“ a podle těch pravidel, které si svého času stanovil. Zdá se, že reálně existující sovětský (či, chcete-li, stalinský) model socialismu byl pouze prvním historickým pokusem o praktické nastolení společenského uspořádání, ve kterém „místo staré buržoazní společnosti s jejími třídami a třídními protiklady nastoupí sdružení, v němž svobodný rozvoj každého je podmínkou svobodného rozvoje všech“<sup>6</sup>, pokusem, jenž byl od počátku zatížen celou řadou objektivních, vnitřních, systémových slabin a nedostatků, které našly koncentrované vyjádření ve svérázné každodenní sociálně ekonomické praktické aktivitě pracovníků řídicího aparátu, neustále kolísající mezi celospolečenskou a zveličeně lokální vlastnickou funkcí, celospolečenským a dílčím a částečným vlastnickým zájmem. I když stalinský model socialismu neustále hovořil o vedoucí úloze dělnické třídy, tato vedoucí úloha existovala v systému reálněsocialistických vlastnických vztahů pouze ve formálně deklarované ústavněprávní rovině a zmíněné svérázné vlastnické jednání pracovníků řídicího aparátu se nestalo dílčí a podřízenou součástí celo-třídní, neúplněji společenské, dominující a celospolečensky integrující vlastnické subjektivity dělnické třídy, a proto v sobě obsahovalo tendenci k prosazování celospolečensky integrující vlastnické subjektivity v podobě vlastnických forem a struktur, fungujících v souladu s logikou soukromokapitalistického vlastnictví. Nelze se proto divit, že v procesu rozkladu a rozpadu vlastnické a mocenské struktury reálného socialismu se „transformace schopné složky“ řídicího aparátu – jedná se především o pracovníky aparátu ekonomicko-finančního a státně administrativního – přetvářely na součást vznikající polistopadové mafiánské lumpenburžoazní oligarchie.<sup>7</sup>

Předlistopadový typ socialismu představuje v určitých konkrétně historických podmínkách vzniklou sociálně ekonomickou strukturu, kterou je nezbytné, jak píše Marx, chápat v „toku pohybu“, tedy i z její pomíjivé stránky, a tudíž je nutné porozumět nutnosti jejího zániku<sup>8</sup>, strukturu, pro niž platí postulát materialistické dialektické logiky, že něco může existovat a již nebo ještě nebyť skutečné, z čehož plyne, že „je hodno zániku všechno, co existuje“. Stalinský model socialismu dosud ve všech zemích bývalé světové socialistické soustavy nezanikl, ztratil však již atribut nutnosti, stále ještě existuje, ale již není skutečný, neboť už není historicky nutný.

V České republice existují v současnosti údajně čtyři komunistické strany: Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM), Komunistická strana Československa (KSČ), Komunistická strana Čech, Moravy a Slezska (KSČMS) a Komunistická strana Česká 21 (KSČ 21).<sup>9</sup> Zastoupení v parlamentě má z nich pouze KSČM. KSČ založil, jestli se nemýlím, inženýr Miroslav Štěpán, nepříliš blahé paměti. O zbylých dvou komunistických stranách nemám nejmenší povědomost. V „postkomunistickém“ Rusku působí ještě větší počet komunistických stran. V parlamentě je však též pouze jedna, a to Komunistická strana Ruské federace, která je bezmocným a trapně směšným politickým přívěškem putinovského Jednotného Ruska, vzdala se z velké části sociální problematiky a raději se věnuje pěstování ruského nacionalismu a Stalinova kultu. V Číně probíhá pod vedením komunistické strany

proces jakéhosi „Nepu naruby“, v jehož průběhu dochází k obnovování a posilování vlastnické subjektivity kapitalistických finančních magnátů a velkoprůmyslníků. Je známo, že až dosud vždy v určité fázi rekapitalizace ztratila komunistická strana politickou moc.

Karel Marx svého času napsal, že „komunismus jako pozitivní zrušení soukromého vlastnictví jakožto lidského sebeodcizení, a proto jako skutečné přivlastnění lidské podstaty člověkem a pro člověka... je opravdové vyřešení roztržky člověka s přírodou a s člověkem, pravé vyřešení sporu mezi existencí a podstatou, mezi zpředmětněním a sebepotvrzením, mezi svobodou a nutností, mezi individuem a rodem. Je vyřešenou záhadou dějin a ví o sobě, že je tímto řešením.“<sup>10</sup> V této souvislosti se na první pohled zdá, že v současnosti byla tato záhada jednou provždy vyřešena, zvláště když si uvědomíme, že po zániku vlastnického a mocenského uspořádání reálného socialismu se počal hroutit i tak zvaný „švédský socialismus“, načež velmi rychle zanikly politické režimy ve stylu arabského či afrického socialismu coby rozličných variant maloburžoazního socialismu z Komunistického manifestu<sup>11</sup> (například Kaddáfího režim v Libyi či Husajnov režim v Iráku) a nakonec se ve stále více prohlubující krizi ocitl i model liberálně demokratického sociálně ekonomického a politického uspořádání společnosti – liberálně demokratičtí ideologové a politici si, podobně jako tomu bylo ve třicátých letech, nevědí se zprava přicházející kritikou formální buržoazní demokracie rady – zahrnující buržoazní sociální stát, o němž jsme již pověděli, že představuje formu konzervativního buržoazního socialismu.

Z toho důvodu je velice překvapivé, když se u Slavoj Žižka dočteme, že v nynější konkrétně historické situaci se „na pořad dne dostává otázka komunismu“<sup>12</sup>, a proto by se v ní mohl otevřít prostor pro nové formy komunistické dějnotvorné praxe.<sup>13</sup> A tak není divu, že v lednu roku 2010 prohlásil Slavoj Žižek v rozhovoru pro britskou televizní stanici BBC trochu provokativně, když se pokusil aforisticky formulovat nevyhnutelné východisko z globální finanční a ekonomické krize kapitalistického sociálně ekonomického a politického systému: „Setkáme se v pekle, nebo v komunismu!“, čímž moderátora pořadu i všechny členy televizního štábu (a zajisté i mnoho televizních diváků) naprosto šokoval.<sup>14</sup> I Alain Badiou prohlašuje, že „komunistická hypotéza“ zůstává nadále hypotézou správnou a nosnou. Bez komunistické perspektivy, „bez této ideje nás v naší historické ani politické budoucnosti nečeká nic, co by mohlo vzbudit zájem filosofa“.<sup>15</sup>

Překvapivý Žižkův a Badioův názor se opírá o některé objektivní vývojové tendence první etapy epochy globalizovaného kapitalismu, v níž poté, co bylo „strašidlo komunismu“ nuceno uchýlit se do jakési ilegality, vyvstaly jiné, vskutku děsivé přízraky: lidský rozum, jenž se na počátku jedenadvacátého století chlubí pokroky v oblasti digitální umělé inteligence, počal ve stále větší míře plodit v rámci všech světových nábožensko-filosofických a teologických doktrín náboženský fanatismus, nábožensko-politický fundamentalismus, jenž se stává zdrojem terorismu coby nástroje státní politiky (jenž se tedy neprojevuje pouze v islámu, ale i kupříkladu v „mírumilovném“ buddhismu); pramenem teroristického politického násilí se stává i znovu oživená a sílící ideologie rasismu všech barev, xenofobie a šovinistického nacionalismu; na Ukrajině se dostal k moci režim navazující na fašistické banderovské hnutí za druhé světové války, v Polsku vládne režim klerofašistický a v Maďarsku autoritářsky pravicově nacionalistický; dokonce i v „postsovětském“ Rusku začíná obrozující se černosotněnská ideologie hlásat ideje o zvláštním historickém poslání ruského národa coby „národa-Krista“, „národa-spasitele“, jenž musí k naplnění svého, bohem daného poslání obnovit carské samodržavné impérium s mocí stojící nad zákonem, díky čemuž ruský národ zajisté zvítězí v neodvratném světovém válečném konfliktu, neboť na jeho straně bude stát bůh; v rámci výrobních vztahů kapitalistické globalizace sílí vlastnické struktury oligarchického sobeckého třídně sociálního a nacionalistického šovinismu, jenž je sociálně ekonomickou živnou půdou, z níž vyrůstají pravicově autoritářské a polofašistické režimy;

Donald Trump zvítězil v posledních amerických prezidentských volbách díky kritice klasické liberálně demokratické ekonomické a politické ideologie zprava a jeho politická strategie, naplňující praktickým životem volební heslo „Amerika na prvním místě“, výrazně zvýšila nebezpečí rozpoutání třetí světové jaderné války.

A to vše vytváří pozadí prohlubující se příjmové, majetkové a sociální nerovnosti v dnešním světě. Statistické údaje uvádějí, že v současném světě umírá na následky chudoby a příčin s ní spjatých přibližně 18 milionů osob ročně, což je třikrát více, než kolik zahynulo Židů za celou dobu trvání druhé světové války, a téměř se rovná počtu obětí, které ve druhé světové válce přinesly v boji proti fašismu národy Sovětského svazu. Ve výroční zprávě rozvojového programu OSN se uvádí, že dvě procenta nejbohatších dospělých obyvatel Země vlastní více než padesát procent společenského bohatství, a padesát procent nejchudších dospělých vlastní méně než jedno procento bohatství společnosti. Sociální nespravedlnost stávajícího společenského uspořádání tímto způsobem odsuzuje miliony lidí k životu v nejrůznějších formách chudoby. Čtyřicet pět procent lidstva žije pod hranicí chudoby, kterou definovala Světová banka jako dva americké dolary na den. Osmnáct procent lidí žije z méně než jednoho dolaru na den.<sup>16</sup>

Opět se ukazuje, jak výstižná je alternativa, kterou svého času formulovala Rosa Luxemburová: socialismus nebo barbarství. A Marxův postulát, dle něhož nestačí svět pouze vykládat, ale je nutné jej změnit, a to revolučním způsobem, by bylo možné doplnit, že socialistická (komunistická) revoluce jakožto revoluce sociální je nezbytnou a rozhodující podmínkou záchrany lidské kultury a civilizace. Sociálně ekonomickou podstatou takové revoluce je překonání výrobně silové i výrobně vztahové, výrobně technické čili profesně zaměstnanecké i sociálně ekonomické neboli třídně sociální dělby práce, a tedy i soukromého vlastnictví, a to jak vykořisťovatelského, tak i nevykořisťovatelského, protože „dělba práce a soukromé vlastnictví jsou ostatně totožné výrazy – v prvním se vzhledem k činnosti vyslovuje totéž, co se v druhém vyslovuje vzhledem k produktu činnosti“.<sup>17</sup> Vykořisťovatelské i nevykořisťovatelské soukromé vlastnictví je nezbytné překonat, jelikož „nás udělalo tak hloupými a jednostrannými, že nějaký předmět je náš, teprve když ho máme, tedy když pro nás existuje jako kapitál anebo když ho bezprostředně držíme, jíme, pijeme, neseme na svém těle, obýváme atd., krátce používáme... Místo všech fyzických a duchovních smyslů nastoupilo tedy jednoduché odcizení všech těchto smyslů, smysl mít. Na tuto absolutní chudobu musela být redukována lidská bytost, aby mohla ze sebe vydat své vnitřní bohatství.“<sup>18</sup>

Překonání vykořisťovatelského i nevykořisťovatelského soukromého vlastnictví výrobních prostředků je základním cílem mezinárodního komunistického hnutí, jehož rozvoj koncipuje Komunistický manifest na desítky (či spíše stovky) let dopředu. Chceme-li Komunistický manifest inovovat a modernizovat – jeho autoři s takovou možností počítali –, musíme se zamyslet nad několika základními tematickými problémovými okruhy. Především je nutné se zamyslet nad příčinami neúspěchu prvního historického pokusu o socialismus a v této souvislosti si zvláště připomenout fakt, že když se v období restaurace<sup>19</sup> vrátili do Francie Bourboni, předrevoluční šlechta a církve, domnívali se feudální magnáti, že se jejich bývalí poddaní vrátí ke svým povinnostem a začnou bývalým pánům – vrchnosti, která je přece dána od boha! – opět platit peněžní dávky a robotovat na polích. Feudální výrobní vztahy se však již obnovit nepodařilo.<sup>20</sup> V Československu nebo Sovětském svazu si ale po rozpadu politického systému reálného socialismu nechali pracující bez odporu vzít všechny sociální vymoženosti a práva vybojovaná odborovým hnutím a kapitalistický systém se povedlo obnovit během několika let. Pouze v Jugoslávii hájili zpočátku srbští a chorvatští dělníci společně svoje podniky, v nichž pracovali, neboť se cítili být jejich spoluvlastníky, jak to proklamoval jugoslávský samosprávný model socialismu – jež oficiální „marxisticko-

leninská“ ideologie, vládnoucí v předlistopadovém Československu a v Sovětském svazu, nazývala modelem „maloburžoazním“ a „revizionistickým“. Vzдорovali tak privatizaci a rekapitalizaci, takže musel být jejich odpor zlomen vyvoláním krvavé občanské války, v jejímž průběhu se etnické čistky staly nástrojem nové prvotní akumulace kapitálu. Dokonce i v Polsku, kde v odborovém hnutí dominovala militantně protikomunistická Solidarita, si pracující zachovali více smyslu pro svá elementární sociální a odborová práva než ve „vlasti říjnové revoluce“.<sup>21</sup>

Nejzajímavější pro teoretický rozbor je zajisté první část Manifestu pod názvem „Buržoazie a proletariát“. Některé její pasáže jsou i v dnešní době nesmírně literárně působivé: „Buržoazie hrála v dějinách nejvyšší revoluční úlohu. Kde se buržoazie zmocnila panství, tam zničila všechny feudální, patriarchální, idylické poměry. Zpřetrhala bezohledně pestré feudální svazky, poutající člověka k jeho přirozenému představenému, a neponechala mezi lidmi žádný jiný svazek než holé sobectví, než bezcitné „zaplatit hotovými“. Utopila v ledové vodě sobecké vypočítavosti posvátnou hrůzu náboženského vytržení, rytířského nadšení a šosácké unylosti. Proměnila osobní důstojnost člověka ve směnnou hodnotu a na místo nesčetných propůjčených a řádně nabytých svobod postavila jedinou na nic se neohlížející svobodu obchodu. Zkrátka, nahradila vykořisťování zastřené náboženskými a politickými iluzemi vykořisťováním otevřeným, nestoudným, přímým a bezcitným.“<sup>22</sup> A dále: „Buržoazie nemůže existovat, aby stále nevyvolávala převraty ve výrobních nástrojích, aby nerevolucionovala výrobní vztahy, tj. veškeré společenské vztahy. První podmínkou existence všech dřívějších průmyslových tříd bylo naproti tomu nezměněné zachování starého způsobu výroby. Buržoazní epocha se od všech dřívějších epoch odlišuje neustálými převraty ve výrobě, ustavičnými otřesy všech společenských vztahů, věčnou nejistotou a pohybem. Všechny pevné, zrezivělé poměry se svým doprovodem starých ctihodných představ a názorů rozkládají, všechny nově utvořené zastarávají, dříve než mohou zrezivět... vše posvátné je znesvěcováno a lidé jsou posléze donucováni pohlédnout na své vzájemné vztahy střízlivými očima.“<sup>23</sup>

Marx a Engels předjímají v Manifestu proces kapitalistické globalizace, volného pohybu zboží a služeb, informací, práce, peněz a kapitálu po celé planetě: „Tím, že těží ze světového trhu, učinila buržoazie výrobu a spotřebu všech zemí kosmopolitickou. K velké žalosti reakcionářů vzala průmyslu pod nohama národní půdu. Prastará národní průmyslová odvětví byla zničena a jsou ještě denně ničena. Jsou vytlačována novými průmyslovými odvětvími, jejichž zavedení se stává pro všechny civilizované národy životní otázkou, takovými odvětvími, která již nerozpracovávají domácí suroviny, nýbrž suroviny dovážené z nejdlehlších končin zeměkoule, a jejichž tovární výrobky jsou spotřebovány nejen ve vlastní zemi, nýbrž hned ve všech světadílech. Místo starých potřeb, ukojovaných výrobky vlastní země, vznikají potřeby nové, k jejichž ukojení je třeba výrobků nejbzdálenějších zemí a klimatických pásem. Místo staré místní a národní soběstačnosti a uzavřenosti nastupuje všestranný styk a všestranná vzájemná závislost národů. To platí stejnou měrou o materiální, jako o duševní produkci. Plody duševní činnosti jednotlivých národů se stávají obecným statkem. Národní jednostrannost a omezenost se stává stále nemožnější a z četných národních a místních literatur se vytváří literatura světová.“<sup>24</sup> Položme si provokativní otázku: jak by klasikové marxismu asi hodnotili např. program KSČM k říjnovým parlamentním volbám v roce 2017, v němž se jako hodnotová priorita uvádí „posilování státní suverenity České republiky“ – v situaci, kdy při všestranném styku a všestranné vzájemné závislosti národů a států nemohou být absolutně suverénní ani velmoci jako Spojené státy, Rusko, Čína či Německo, takže žádná absolutní státní suverenita neexistuje – a „obrana českých národních zájmů“ – které nikdo neohrožuje, jelikož Češi nejsou ani Palestinci nebo Kurdové? (Z čehož samozřejmě plyne, že by Češi měli podporovat snahy palestinského a kurdského národa

dosáhnout vytvoření samostatného státu.) Jak by hodnotili nastolování otázky těžby lithia pouze českým státním podnikem, což kromě návratu k uzavřenému národnímu trhu navozuje i otázku návratu k merkantilistické ekonomické teorii vzniku společenského nadvýrobku?

Myšlenkově nejhlubší a nejzajímavější textové pasáže z první kapitoly Manifestu jsou samozřejmě ty, v nichž autoři ukazují, že vrchol revoluční dějnotvorné úlohy buržoazie tkví v tom, že „nejen ukula zbraně, které jí přinášejí smrt, zplodila také lidi, kteří se těchto zbraní chopí – moderní dělníky, proletáře“<sup>25</sup>, a tudíž „buržoazie produkuje především své vlastní hrobaře“.<sup>26</sup> Marx a Engels rozvíjejí v Manifestu teorii o revoluční společenské úloze proletariátu, spočívající v jeho objektivním celo-třídním zájmu na překonání veškeré výrobně silové i výrobně vztahové, organizačně ekonomické (profesně zaměstnanecké) i sociálně ekonomické (třídně sociální) dělby práce a strukturace (diferenciace) společnosti – čili na překonání vykořisťovatelského i nevykořisťovatelského soukromého vlastnictví<sup>27</sup>: „Všechny dřívější třídy, když dobyly panství, snažily se zabezpečit své už nabyté životní postavení tím, že podrobily celou společnost podmínkám, zajišťujícím jim výdělek. Proletáři mohou dobyt společenských výrobních sil jen tak, že odstraní svůj vlastní dosavadní způsob přivlastňování, a tím i veškerý dosavadní způsob přivlastňování. Proletáři nemají nic svého, co by museli zajišťovat, jejich úkolem je zničit všechno, co dosud ochraňovalo a zajišťovalo soukromé vlastnictví... Proletariát, nejnížší vrstva nynější společnosti, se nemůže pozvednout, nemůže se vzpřímit jinak než tak, že při tom vyletí do povětří celá nadstavba vrstev, které tvoří oficiální společnost.“<sup>28</sup> Z řečeného pak plyne: „Sjednotí-li se proletariát v boji proti buržoazii nutně ve třídu, pozvedne-li se revolucí na panující třídu a zruší-li jako panující třída násilně staré výrobní vztahy, zruší s těmito výrobními vztahy i podmínky existence třídního protikladu, zruší třídy vůbec, a tím i své vlastní panství jako třídy.“<sup>29</sup> Revoluční společenská a dějnotvorná úloha proletariátu tak spočívá ve své vlastní negaci, negaci svého třídního panství.

A právě v tomto bodě se ještě za Marxova a Engelsova života ukázalo, že je nezbytné myšlenkový obsah Komunistického manifestu pozměnit a doplnit. Chce-li se proletariát vskutku „pozvednout revolucí na panující třídu“, nemůže převzít buržoazní státní potlačovatelskou, policejně byrokratickou a vojenskou mašinerii, ale musí tento stroj na potlačování, jenž sloužil vykořisťovatelským třídám kapitalistických továrníků a bankéřů či feudálních velkostatkářů, rozbít a zničit a nastolit diktaturu proletariátu, jejímž příkladem byla Pařížská komuna. Komuna byla formou politické státní moci, sloužící zájmům naprosté většiny společnosti, sociálně ekonomických vrstev vykořisťovaných pracujících, proti zájmům nepatrné menšiny kapitalistických vykořisťovatelů, a proto byla – podle měřítek buržoazní občanské společnosti! – nejsvobodnějším a nejdemokratičtějším politickým režimem devatenáctého století coby „stát-nestát“, „stát-polostát“, stát usínající a umírající, z čehož lze právě porozumět tomu, proč dělnická třída neusiluje o zvěčnění, ale o negaci, překonání a odstranění svého třídního panství.<sup>30</sup>

Zkoumání sociálně ekonomické podstaty soustavy výrobních vztahů „postmoderního“ a „postindustriálního“ kapitalismu nám ovšem napovídá, že pojmově teoretický obsah učení Manifestu o revoluční dějnotvorné roli a třídní sebe-negaci proletariátu musíme pozměnit a doplnit mnohem radikálněji, než si to kdy dovedli představit Marx, Engels nebo Lenin. Komunistický manifest hovořil o klasickém industriálním proletariátu, rozličných socioprofesionálních skupinách dělnické třídy, zaměstnaných v různých odvětvích tradiční strojové průmyslové velkovýroby. V globalizovaném „postmoderním“ kapitalismu se ovšem tradiční průmyslový proletariát rozkládá, rozplývá a zaniká a základní společenskou výrobní silou se stává „průmysl rozvoje individuálních lidských schopností“, jenž v podstatě zahrnuje „továrny na výrobu kognitivního proletariátu“, k němuž náleží softwaroví inženýři (počítačovní programátoři a operátoři) nebo pracovníci vědecko-inženýrské obsluhy a údržby

pružně robotizovaných technologických výrobních provozů v „inteligentních“ továrnách, jejichž konkrétní živá všeobecná práce se směřuje za peněžní variabilní kapitál, jelikož vyrábí nadhodnotu.<sup>31</sup> Kapitalistické zaměstnávání kognitariárních proletářů je zdrojem kognitariárního zisku coby nové vývojové formy dodatečného, zvláštního a mimořádného zisku. Je samozřejmé, že kapitalismus rozvíjí individuální lidské schopnosti krajně odcizeným a pokřiveným způsobem. Růst kvalifikace kognitariárního proletariátu (neboli zdokonalování užité hodnoty jeho námezdní pracovní síly) pro uspokojování vykořisťovatelských potřeb buržoazní společenské třídy spočívá z toho důvodu v tom, že kognitariární proletáři jsou v soustavě kapitalistických výrobních vztahů natlačeni během procesu tvorby kognitariárního zisku do objektivní sociálně ekonomické role „cvičené opice“ pro rozšířenou reprodukci vykořisťovatelského kapitalistického soukromého vlastnictví, systému kapitalistického vykořisťování.

Civilizační pokrok objektivně vyžaduje přechod od extenzivního k intenzivnímu typu hospodářského růstu, v němž je tvorba společenského bohatství založena na snižování objemu živé i zpředmětněné práce v jednotce užité hodnoty finálního produktu. Kapitalistická sociálně ekonomická forma rozvoje lidských schopností produkovat volný čas coby základní společenské bohatství a cíl výrobního způsobu ovšem způsobuje nikoli relativní, strukturální a sezónní nezaměstnanost, nýbrž nezaměstnanost trvalou a stále masovější. Živá a konkrétní všeobecná práce kognitariárního proletariátu,  *která je nositelem historicky nové formy společenského bohatství, jímž je volný čas pro rozvoj lidské individuality,* produkuje v systému kapitalistických výrobních vztahů – v nichž si kognitivní kapitalisté podřizují konkrétní živou všeobecnou práci kognitivních proletářů tím způsobem, že jim v plné míře ponechávají ony „stupně volnosti“, které jim poskytuje jejich postavení ve výrobně technické dělbě práce postindustriálního kapitalismu – volný čas ve formě trvalé a stále masovější nezaměstnanosti, zosobněný v podobě rostoucího počtu sociálně vykořeněných lidí, kteří jsou nezaměstnaní již po několik generací, nebo lidí, co vykonávají pouze překerní práci, bezdomovců, tuláků, narkomanů, zlodějů atd., atp. Z hodnotové struktury procesu kapitalistického zaměstnávání živé konkrétní všeobecné práce kognitariárního proletariátu zároveň vysvítá, že tvorba kognitariárního zisku má sociálně ekonomické dopady nejenom na profesně zaměstnané skupiny tradičních průmyslových dělníků, které se rozplývají a zanikají či prekarizují, neboť klasický industriální proletariát přestává být základní výrobní silou kapitalistické občanské společnosti, leč též i na  *rozličné sociálně ekonomické skupiny a vrstvy kapitalistických podnikatelů, těžících zisk díky zaměstnávání společensky průměrné a jednoduché práce proletářů klasického typu, kteří (zmnění kapitalističtí podnikatelé!), byvše vyhnáni ze sféry produktivního kapitálu, stávají se v důsledku toho sociálně ekonomickou živnou půdou pro vznik rozličných forem a modifikací spekulativního a parazitního finančního kapitálu.* Kognitariární proletáři svou objektivní vlastnickou (respektive nevlastnickou) rolí tak řečeno „zaprodávají svoji duši ďáblu“ (čili ďáblu kapitalistického vykořisťování), neboť vlastně konají za kapitalistické vykořisťovatele jejich špinavou prací, díky čemuž vlastní bída, kterou plodí jejich námezdní práce, má podobu ani ne tak bídy hmotné, jako spíše bídy duchovní, duchovně kulturní: a prakticky tak realizují svou revoluční dějnotvornou úlohu.

V soustavě výrobních vztahů „postmoderního“ kapitalismu je z toho důvodu v životních podmínkách kognitariárního proletariátu, které, jak znovu opakujeme, vznikají ze svobodné vůle kognitivních proletářů, prakticky dovršena „abstrakce od veškeré lidskosti, i od zdání lidskosti“ a životní podmínky dnešní postindustriální kapitalistické občanské společnosti jsou v nich shrnuty „v nejnelidštějším vyvrcholení“, když se vykořisťováním všeobecné práce ocitá kapitalistický společenský řád na hranici svých vývojových možností. I kognitariární proletáři mají, podobně jako proletáři klasičtí, objektivní celo-třídní zájem na sociálně ekonomickém osvobození od kapitalistického vykořisťování, zrušení svých vlastních

životních podmínek, tedy i všech nelidských životních podmínek dnešní společnosti, jejichž souhrnem je jejich životní situace.<sup>32</sup> Chtějí-li ovšem kognitariární proletáři dospět alespoň ke „zdání lidskosti“, musejí spolu s kognitariárními podnikateli (a kapitálovými investory do zlepšování užitné hodnoty životního prostředí), kteří jsou svou objektivní třídně sociální rolí také hrobaři kapitalismu, což je dílo navýsost bohulibé, spoluvytvářet v lůně kapitalismu zárodečné buňky třídy samosprávných vlastníků, kteří ve strukturách a mechanismech vlastnické spoluúčasti pracujících naleznou i zbraně, s jejichž pomocí položí do hrobu systém kapitalistického vykořisťování, jež tak objektivně přestane být sociálně ekonomickým pojítkem mezi „horními“ a „dolními“ vrstvami společenské hierarchie: na úsvitu civilizovaných lidských dějin bylo vykořisťování objektivně nutné, tedy skutečné a historicky pokrokové, v současnosti sice dále existuje, není již ale objektivně nutné a ztratilo charakter skutečnosti.

Hodnototvorný potenciál užitné hodnoty pracovní síly kognitivního proletariátu (třebas v podobě proletariátu počítačově informačního) nemůže vzniknout bez aktivní účasti jejího nositele v procesu utváření, a proto si jej kognitariární kapitál přivlastňuje vlastně zadarmo a zde je i pramen rozdílu mezi společensky nutnými a individuálními výrobními náklady kognitariárního kapitálu, z něhož vzniká dodatečný a mimořádný kognitariární zisk. Kognitivní proletář je pracujícím vlastníkem hodnototvorného potenciálu užitné hodnoty své pracovní síly, neboť jej při osvojování určité oblasti hmotné a duchovní kultury vytváří vstupováním do společenských vztahů, společenským „obcováním“ s předešlými generacemi vědeckých badatelů a uměleckých tvůrců, čímž se všeobecná práce stává pospolitou všeobecnou prací, což ale zároveň zapřičiňuje, že kognitariární proletář není výlučným soukromým vlastníkem, nýbrž pracujícím spoluvlastníkem hodnototvorného potenciálu živé a konkrétní vědecké a umělecké práce, a proto nemá na tento svůj zvláštní výrobní prostředek, na ono „úrodné pole“ pro tvorbu kognitariárního zisku žádné výlučné „autorské právo“. To znamená, že i kognitariární proletariát si také vlastně „zadarmo“ osvojuje schopnost být pramenem dodatečného kognitariárního zisku, což však v případě kognitariárního proletariátu znamená, že kognitariární proletariát musí „rozpředmětnit“ (=tvořivě si osvojit) svou „lidskou podstatu“ – „souhrn společenských vztahů“.<sup>33</sup> „Zadarmo“ kognitariárního proletariátu se kvalitativně liší od „zadarmo“ kognitariárního kapitálu: kognitariární kapitál prakticky realizuje „lidskou podstatu“ odcizeným a převráceným způsobem.

Kognitivní proletář produkuje schopnost konat všeobecnou vědeckou či uměleckou práci jakožto práci živou a konkrétní, společnou a pospolitou, která stírá hranici mezi pracovní dobou a volným časem, čímž se stává nositelem „fixního kapitálu bezprostředního výrobního procesu“<sup>34</sup>, a to vlastně zadarmo či, přesněji řečeno, rozhodně laciněji, než je „společenská výrobní cena“ – která je v hodnotovém vyjádření nekonečná, zračí se v ní nekonečné množství společensky nutné, abstraktní a kvalitativně stejnorodé, bez-rozdílné práce, jež se klade a krystalizuje (utváří, formuje, dělá, vyrábí, zhotovuje, produkuje) coby práce společensky průměrná a jednoduchá, na níž se vždy převádí práce složitá a vysoce kvalifikovaná – onoho „fixního kapitálu společenského výrobního procesu“, neboť schopnost konat všeobecnou práci si může kognitariární proletář osvojit pouze tím, že koná všeobecnou práci jakožto práci konkrétní a živou, tedy jednak využívá darů, jež mu poskytla matka příroda v podobě nadání a talentu a které materiálně substanciálně koření v genetické výbavě jednotlivce, jednak si osvojuje výsledky práce předchůdců v dané sféře všeobecné práce, aby se sám mohl stát součástí její historie: a právě z toho důvodu je hodnota a cena pracovní síly kognitariárního proletáře pouze symbolická a rovná se n-násobku společensky průměrné a jednoduché pracovní síly proletáře klasického, aby se mohla stát předmětem fungování tržního ekonomického mechanismu. Chce-li si například počítačový programátor osvojit tvořivou schopnost produkovat softwarové zboží, musí si skutečně přivlastnit zapojením do



všeobecné produktivní síly lidské vlastnické součinnosti svou lidskou neboli společenskou podstatu, a tak překonat klasické soukromé vlastnictví výrobních prostředků a věcných podmínek společenského výrobního procesu, jež je příčinou i důsledkem všech forem odcizení práce.

Pracovní síla coby zvláštní výrobní prostředek a „úrodné pole“ pro tvorbu kognitariárního zisku kognitariárním proletářem je objektem a předmětem svérázného druhu nevykořisťovatelského soukromého vlastnictví, které vzniká díky tomu, že kognitariární proletář aktivně vstupuje do produktivní síly lidské vlastnické součinnosti, čímž se pro něj ti, kteří představují historii dané oblasti vědecké či umělecké všeobecné práce, stávají spojovacím a zprostředkujícím článkem s lidským rodem; tento zvláštní typ soukromovlastnické subjektivity se utváří díky tomu, že si kognitariární proletář osvojuje část své univerzální neboli svobodné a tvořivé lidské společenské podstaty, tedy prakticky jedná jako komunista, neboť spoluvlastnická subjektivita na schopnost produkovat volný čas pro všestranný osobní rozvoj každého jednotlivce coby historicky nový typ společenského bohatství se v kognitariárním proletariátu formuje takovým způsobem, že individuální přivlastňování tohoto výrobního prostředku (pracovní síly jakožto „fixního kapitálu společenského výrobního procesu“) je základem a podmínkou pro přivlastňování všech a všemi, což je předobrazem „sdružení, v němž svobodný rozvoj každého je podmínkou svobodného rozvoje všech“. Již jsme se zmínili, že svého času psali Marx a Engels v „Německé ideologii“, že „dělba práce a soukromé vlastnictví jsou ostatně totožné výrazy – v prvním se vzhledem k činnosti vyslovuje totéž, co se v druhém vyslovuje vzhledem k produktu činnosti“. V aktivním a činném třídně sociálním bytí kognitivního proletáře se soukromé vlastnictví dostává do mezního, paradoxního vývojového stádia, v němž počíná obsahovat dějnotvorný potenciál k překonávání klasické výrobně technické i sociálně ekonomické dělby práce.

Zmínili jsme též, že produktem rozkladu a zániku společenské třídy tradičních průmyslových dělníků je spolu se vznikem kognitariátu i utváření prekarizované práce a prekariátu, jenž je, jak se alespoň zdá, důsledkem a produktem sociálně ekonomické tendence, která v systému kapitalistických výrobních vztahů působí v protisměru k tendenci růstu stále masovější a trvalé nezaměstnanosti, což je, jak znovu připomínáme, způsob, jímž si kapitalistické vykořisťovatelské soukromé vlastnictví při zaměstnávání živé konkrétní všeobecné práce kognitariárních dělníků osvojuje volný čas. Existují, jak se zdá, teoretické studie, které se snaží dokázat, že prekariát nahradí v jedenadvacátém století svým revolučním potenciálem klasický industriální proletariát století devatenáctého, a tudíž je revolučním subjektem, jenž bude schopen svrhnout hospodářskou a politickou moc globalizované velkoburžoazní finanční oligarchie.<sup>35</sup> Koncept revoluční společenské úlohy prekariátu však zákonitě vyvolává otázku, zda se u prekarizované práce jedná o práci produktivní pro kapitál, či zda spíše nejde o práci „služebné třídy“, která se směňuje za důchod, peněžní zisk kapitalisty.

Další kapitola Manifestu, o jejímž pojmovém obsahu je možné rozvinout teoretickou diskusi, nese název „Proletáři a komunisté“. Dočteme se v ní, že „komunisté nejsou zvláštní stranou proti jiným dělnickým stranám. Nemají zájmy odlišné od zájmů veškerého proletariátu. Nevytvářejí zvláštní zásady, podle nichž by chtěli utvářet proletářské hnutí. Komunisté se odlišují od ostatních proletářských stran jedině tím, že na jedné straně v boji proletářů různých národů vyzdvihují a obhajují společné zájmy všeho proletariátu, nezávisle na národnosti; na druhé straně tím, že na různých stupních vývoje, jimiž prochází boj mezi proletariátem a buržoazií, zastupují vždy zájmy celého hnutí. Komunisté jsou tedy v praxi nejrozhodnější, stále kupředu pobízející složkou dělnických stran všech zemí; v teorii vynikají nad ostatní masu proletariátu pochopením podmínek, průběhu a všeobecných výsledků

proletářského hnutí. Nejbližší cíl komunistů je týž jako cíl všech ostatních proletářských stran: ztvárnění proletariátu ve třídu, svržení panství buržoazie, vydobytí politické moci proletariátem.“<sup>36</sup>

Tuto textovou pasáž Manifestu výrazně myšlenkově obohatil a rozvinul Lenin, když na počátku dvacátého století koncipoval model ruské sociální demokracie jako revoluční marxistické strany nového historického typu, jejíž úzké vedoucí a organizační jádro tvořili lidé, kteří se cele věnovali práci pro stranu, vzhledem k okolnostem, že v lůně carského policejně byrokratického režimu mohla revoluční dělnická strana působit jedině v hluboké ilegalitě. Lidé, kteří museli nepřísneji dodržovat zásady utajení i pravidla konspirace a učili se být existenčně závislí na straně, se v první řadě stávali objektem stíhání a pronásledování ze strany carské politické policie, a tudíž mohla takto vyprojektovaná strana plnit funkci samosprávné politické organizace revolucionářů z povolání, v níž každý člen i sympatizant mohl hledat a nalézat nadosobní smysl a cíl svého života v zapojení do revoluční politické činnosti, i kdyby se jednalo o plnění sebemenších revolučních úkolů, politické organizace, jež byla imunní vůči všem snahám reakčních vládnoucích společenských tříd zkorumpovat funkcionáře revolučně demokratického politického hnutí, v níž vládla opravdová komunistická rovnost mezi členy vedení, pracovníky výkonného aparátu a „obyčejnými“ členy strany, ve které nemohla vzniknout žádná oligarchická mocenská skupina, jež by byla „rovnější než ostatní“ a nemusela se podřizovat usnesením stranických orgánů a organizačnímu řádu strany. Samosprávná politická organizace revolucionářů z povolání byla v době, kdy v hluboké ilegalitě rozvíjela svou revolučně demokratickou politickou činnost v útrobách despotického, policejně byrokratického státu, naprosto imunní vůči působení údajně „železného“ či „dřevěného“ zákona o „nevyhnutelné oligarchizaci politických stran“, neboť jedině „privilegium“, jímž obludné a nestvůrné carské samoděržaví, jež bylo na přelomu devatenáctého a dvacátého století skvrnou na politické mapě světa, „vyznamenávalo“ lidi, kteří náleželi k nejužšímu okruhu jádra marxistické revoluční strany – a měli by tak dle teorie zmíněného zákona náležet ke stranickým „oligarchickým vládcům“, kteří si monopolně přivlastňují vlastnické mocenské rozhodování ve straně –, spočívalo v tom, že je jako první očekávala sibiřská katorga (neboli vyhnanství a nucené práce na Sibiři), že se před nimi jako prvními otevíraly brány carských kriminálů, nebo jim dokonce v krajním případě byla jedinou odměnou za pracovní výkony profesionálních revolucionářů cesta na popraviště, kde mohli očekávat kulku od popravčí čety nebo katovu oprátku a šibenici.<sup>37</sup> Zároveň dlužno zdůraznit, že v Leninově době byla bolševická strana, jež musela v podmínkách feudálního politického systému a carského samoděržaví pracovat po velkou většinu doby v hluboké ilegalitě, vzorem názorové svobody a vnitrostranické demokracie (takže by si například i Haló noviny mohly vzít z Leninových bolševiků příklad v tom, že je třeba otevřeně diskutovat o palčivých otázkách vnitrostranického života).

Je ovšem otázka, zda si Lenin uvědomoval, že díky jeho modelu revoluční politické strany představují – zpočátku zajisté čistě formálně, pouze jako vnější forma bez konkrétního sociálně politického a sociálně ekonomického obsahu – profesionální revolucionáři coby zvláštní profesně zaměstnanecká skupina se zveličenou mocenskou funkcí, zveličenou proto, že jejich finanční příjmy i celkové hmotné zajištění – a především objektivní společenská vlastnická role a funkce! – budou záviset na perspektivách mocenské úlohy, kterou bude v budoucnu hrát revoluční dělnická strana v politickém systému a životě ruské společnosti. A ona zveličená mocenská role bude spočívat v tom, že coby mocenská rozhodovací špička sovětského státu bude nahrazovat fungování tržního ekonomického mechanismu při určování toho, jaké množství živé a zvěcnělé práce obsažené ve výrobcích je společensky nutné a užitečné a bude jako takové i uznáváno. Zopakujme si vše ještě jednou: tato zveličená privilegovaná mocenská politická funkce se zrodila jako čistě abstraktní, formální možnost,

jakmile ale jednou vznikla, nesla v sobě „zakódovanou“ a „zaprogramovanou“ logiku přeměny možnosti ve skutečnost, logiku, která začala prakticky fungovat v období po vítězství proletářské socialistické revoluce, kdy bolševická strana získala vedoucí úlohu čili monopol na politickou moc v sovětském státě a profesionální revolucionáři se stali politicko-ideologickým jádrem formující se vládnoucí třídy řídicího aparátu neboli třídy vlastnický velmi nesuverénních správců společenského bohatství. Ti si, zajisté s těmi nejušlechtlejšími úmysly, zprofesionalizovali i funkce vlastnického řízení a rozhodování, které měly reálně prakticky náležet všem pracujícím, čímž ovšem typická každodenní sociálně ekonomickou praktická aktivita pracovníků řídicího aparátu reálného socialismu nabyla třídně sociálního tvaru „lokálností“, neboť se odvíjela v sociálně ekonomickém časoprostoru, jenž jim poskytoval možnost neustálého kolísání mezi celospolečenskou a zveličenou dílčí a částečnou vlastnickou funkcí, neustálého manévrování mezi celospolečenským a lokálním vlastnickým zájmem, což dovoľovala přetrvávající klasická výrobně technická a sociálně ekonomická dělba práce, díky níž v sovětském modelu socialismu neměla živá konkrétní práce jednotlivců či podnikových pracovních kolektivů přímo a bezprostředně společenský charakter. Z čehož plyne, že když kupříkladu pracovníci nějakého řídicího štábu dokázali v rovině výrobně technické dělby práce úspěšně koordinovat a kooperovat práci podřízených útvarů, nestávala se tato koordinační a kooperační činnost přímo a bezprostředně nositelem společenské vlastnické funkce, neupevňovala automaticky společenské přivlastňování, jelikož, jak jsme se již zmiňovali, reálně socialistickým výrobním vztahům scházela vlastnická struktura, v níž by vlastnická funkce pracovníků řídicího aparátu byla dílčí a podřízenou součástí celospolečensky dominující vlastnické subjektivity socialistické dělnické třídy.

Velmi stručně a zběžně jsme nastínili některé otázky ve dvou či třech problémových okruzích, jež by se mohly stát východiskem pro sérii diskusních seminářů věnovaných pokusu o inovaci a modernizaci myšlenkového obsahu Manifestu komunistické strany. Celou řadu dalších problémových okruhů jsme vynechali. Zdá se například, že není nezbytné rozšiřovat a doplňovat argumentaci autorů Manifestu v polemice s obhájci „posvátnosti“ soukromého vlastnictví, které je údajně sociálně ekonomickým základem „osobní svobody jednotlivce“.<sup>38</sup> Totéž se týká problematiky rodiny, vztahů mezi národy či „věčných idejí svobody, morálky a spravedlnosti“.<sup>39</sup> Je také otázkou, zda by bylo účelné rozprádat do hloubky jdoucí diskuse o socialistické literatuře, které by alespoň pro období po druhé světové válce zahrnovaly celou šíři její typologie, jak ji zobrazují Marx s Engelsem.<sup>40</sup> Taková práce spadá spíše do kompetence příslušných vědeckých ústavů. Bylo by ovšem možné uskutečnit diskusní seminář navazující na kapitolu Manifestu o „Stanovisku komunistů k různým opozičním stranám“<sup>41</sup> – a to např. v souvislosti s diskusí uvnitř KSČM o tom, zda by bylo dobré případně vstoupit do koaliční vlády s hnutím jistého „veskrze ušlechtilého a lidumilného miliardáře“.

Je ovšem nutné si připomenout, že globalizovaný kapitalismus představuje historickou epochu i nadnárodně a nadstátně monopolní vývojovou etapu monopolního kapitalismu, v níž, jak jsme již připomenuli, kapitalistické vykořisťování objektivně přestává být sociálně ekonomickým pojítkem mezi „horními“ a „dolními“ vrstvami společenské hierarchie, dále sice existuje, není již ale objektivně nutné a ztratilo charakter skutečnosti. Slabý článek systému globalizovaného kapitalistického vykořisťování má strukturálně systémovou povahu, spočívající v růstu masové a trvalé nezaměstnanosti, která se týká nejen klasického industriálního proletariátu, jenž zaniká coby základní výrobní síla, nebo se prekarizuje, ale i sociálně ekonomických skupin kapitalistických podnikatelů, těžících zisk ze zaměstnávání společensky průměrné práce tradičních dělníků. Znovu si též zopakujeme, že v systému „postmoderního“ a „postindustriálního“ kapitalismu se ve stále větší míře bude základní výrobní silou stávat kognitariální proletariát, jehož kapitalistické zaměstnávání způsobuje jak

rozklad a zánik třídy klasických průmyslových dělníků, tak i třídy kapitalistických podnikatelů „tradičního stříhu“, čímž vzniká pro revolučně demokratický sociální stát možnost vytvářet politické a právní předpoklady pro utváření v lůně kapitalismu zárodečných buněk třídy samosprávných vlastníků, kteří ve strukturách a mechanismech vlastnické spoluúčasti pracujících naleznou i zbraně, s jejichž pomocí položí systém kapitalistického vykořisťování do hrobu. Třída samosprávných vlastníků pak v nadnárodních a nadstátních samosprávných vlastnických a podnikatelských komplexech uskuteční heslo Komunistického manifestu: „Proletáři všech zemí, spojte se!“

### **Odkazy na citovanou literaturu, poznámky:**

- 1) Viz Marx, K. – Engels, F.: Manifest Komunistické strany, Sebrané spisy sv. 4; SNPL, Praha 1958, str. 424.
- 2) Tamtéž, str. 427. Okrajová poznámka: vydání Manifestu v ruštině se počíná slovy: „Prizrak brodit po Jevrope – prizrak kommunizma.“
- 3) Ono spílání představuje zastírací ideologický a propagandistický manévr, jehož účelem je zakrýt skutečnost, že „osamělý šílenec Hitler“ by se nikdy nedostal k moci a nemohl rozpoutat druhou světovou válku, kdyby svého času nepodporovala německý fašismus a Hitlerův režim nejenom imperialistická velkoburžoazie německá, ale i americká, anglická a francouzská (velkoburžoazní mocenská a vlastnická elita Spojených států, Velké Británie a Francie se zapojila do antifašistické koalice až v důsledku působení vnitro-třídních a mezi-imperialistických rozporů). V období po skončení druhé světové války platí slova Bertolda Brechta, že „lůno, jež zrodilo hnědou nacistickou bestii, stále ještě plodí“. Nechceme v žádném případě ospravedlňovat Hitlerovo jednání a zlehčovat jeho vinu. Adolf Hitler bezpochyby byl a v paměti lidstva navěky zůstane jako ta nejodpornější zrůda, která by si zasloužila nikoli jednu smrt, ale umírat každý den tisíckrát tou nejpotupnější a nejtrýznivější smrtí. Za německý fašismus a desítky milionů mrtvých ve druhé světové válce však Hitler jako osoba hlavní, základní a největší vinu nese. Tu má, jak znovu opakujeme, imperialismus, a to nejenom německý, ale i americký, britský a francouzský. Je příznačné, že anglo-americké či francouzské televizní dokumentární seriály o průběhu a výsledcích druhé světové války neustále zdůrazňují násilnické chování vojáků sovětské armády vůči německým ženám a dívkám ve Východním Prusku, zapomínajíce přitom, že podobným způsobem se chovali američtí a britští vojáci v Normandii. Vzpomínky na druhou světovou válku, které spatřily světlo světa roku 2015, aby zračily a zrcadlily vlastnický a mocenský zájem české polistopadové vládnoucí mafiánské lumpenburžoazní oligarchie, také zdůrazňovaly: a) že kupříkladu Prahu vlastně osvobodili Američané v uniformách vojáků Rudé armády; b) sovětské vojáci nebyli v roce 1945 žádní osvoboditelé, ale zdivočelé tlupy násilníků a zlodějů náramkových hodinek či jízdnicích kol.
- 4) Viz Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., v citovaném vydání str. 456-457.
- 5) Lenin, V. I.: Velká iniciativa, Vybrané spisy sv. 4; Svoboda, Praha 1974, str. 498-499. Více viz tamtéž, například str. 494-500. Viz též například: Lenin, V. I.: Nejbližší úkoly sovětské moci, tamtéž, str. 25-28.

- 6) Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., v citovaném vydání str. 450.
- 7) Mnohokrát jsme zdůrazňovali, že třída řídicího aparátu předlistopadového typu socialismu nebyla v žádném případě třídou vykořisťovatelskou, ale v určité vývojové etapě epochy soupeření reálného socialismu s reálným kapitalismem byla dokonce předvojem pokrokových a revolučních sil epochy. Ještě jednou také opakujeme a zdůrazňujeme, že reálně existující předlistopadový socialismus byl navzdory svým systémovým slabinám a nedostatkům zatím nejspravedlivějším, nejhumánnějším a nejdemokratičtějším společenským zřízením v lidských dějinách – viz Heller, J. – Neužil, F.: Kdopak by se Marxe bál?; FUTURA, Praha 2011, například str. 199-307.
- 8) Viz Marx, K.: Kapitál I.; Svoboda, Praha 1978, str. 29-30. Jedná se o závěr doslovu ke druhému vydání prvního dílu Kapitálu.
- 9) Uvádím podle seznamu politických stran a hnutí, jež jsem obdržel se sadou hlasovacích lístků k parlamentním volbám 2017.
- 10) Marx, K.: Ekonomicko-filozofické rukopisy z roku 1844; Svoboda, Praha 1978, str. 77.
- 11) Viz Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., v citovaném vydání str. 452-453.
- 12) Viz Žižek, S.: Jednou jako tragédie, podruhé jako fraška aneb Proč musela utopie liberalismu zemřít dvakrát; Nakladatelství Rybka Publishers, Praha 2011, str. 110-111.
- 13) Viz tamtéž, str. 10-14.
- 14) Viz Baroš, R.: Sejdeme se v pekle, nebo v komunismu – doslov k českému vydání Žižkovy knihy o dvojím umírání liberalistické utopie, str. 202-210.
- 15) Viz Žižek, S.: Jednou jako tragédie..., v citovaném vydání str. 112-114.
- 16) Viz Hrubec, M.: Od zneuznání ke spravedlnosti. Kritická teorie globální společnosti a politiky; Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR FILOSOFIA – ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, Praha 2011, str. 248-249. Sociolog Jan Keller píše v této souvislosti, že v epoše „postmoderního“ a „postindustriálního“ kapitalismu „opouštíme společnost spojitě odstupňované nerovnosti a zapadáme stále hlouběji do naprosté majetkové, mocenské a sociální nesouměřitelnosti“. Viz Keller, J.: Tři sociální světy (Sociální struktura postindustriální společnosti); SLON, Praha 2010, str. 9; tomuto problému se pochopitelně věnují všechny stránky knihy, jichž je více než dvě stě.
- 17) Marx, K. – Engels, F.: Německá ideologie, Sebrané spisy sv. 3; SNPL, Praha 1958, str. 46.
- 18) Marx, K.: Ekonomicko-filozofické rukopisy..., v citovaném vydání str. 81.
- 19) Viz Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., v citovaném vydání str. 451.
- 20) Viz Charvát, J.: Světové dějiny (Učebnice pro I. a II. ročník středních všeobecně vzdělávacích škol a I. ročník středních odborných škol); SPN, Praha 1967, str. 331. Viz též stať „Restaurace Bourbonů“, kterou lze objevit na nezávislé internetové encyklopedii. V tomto článku však musí čtenář lovit tuto klíčovou informaci mezi řádky.
- 21) Někde jsem četl nebo slyšel, že v roce 1968 navštívil Gottwaldov pan Baťa a sdělil zaměstnancům své bývalé obuvnické továrny, že bude požadovat navrácení svého zákonného majetku, který mu „komunisté znárodněním ukradli“. Tehdy ho dělníci vyhnali z podniku. V prosinci roku 1989 pak dělníci ze stejné továrny vítali pana Baťu se slavobránou jako spasitele. Jugoslávský model socialismu sice utvářel silnější vlastnické pouto zaměstnanců k jejich továrnám a podnikům, celkově však měl stejné slabiny a nedostatky jako na státně byrokratickém zespolečenštění založený stalinský model socialismu, jenž byl všeobecnou zákonitou vývojovou formou reálněsocialistického společenského vlastnictví ve všech zemích světové socialistické soustavy.
- 22) Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., v citovaném vydání str. 430.
- 23) Tamtéž, str. 431. Okrajová poznámka: právě tyto textové pasáže Manifestu se velice líbily profesoru Václavu Bělohradskému, jestli se nemýlím.

- 24) Tamtéž, str. 431-432.
- 25) Tamtéž, str. 434.
- 26) Tamtéž, str. 439.
- 27) Viz Marx, K. – Engels, F.: Svatá rodina, Sebrané spisy sv. 2; SNPL, Praha 1957, str. 48-52.
- 28) Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., v citovaném vydání str. 438.
- 29) Tamtéž, str. 450.
- 30) Viz Marx, K.: Osmnáctý brumaire Ludvíka Bonaparta a Občanská válka ve Francii. Uvádím dle internetového portálu, na němž lze nalézt Marxistický internetový archiv.
- 31) O marxistické teorii produktivní práce jakožto práce produktivní pro kapitál viz Marx, K.: Teorie o nadhodnotě I.; SNPL, Praha 1958, například str. 151-311 a str. 395-422. Již zde Marx píše, že učitel, lékař, novinář, spisovatel atd., atp. může pro kapitalistického podnikatele, jenž jeho práci zaplatí, vyrábět nadhodnotu. O Marxově pojetí všeobecné práce viz Marx, K.: Rukopisy „Grundrisse“ II.; Svoboda, Praha 1974, například str. 335-338.
- 32) Viz Marx, K. – Engels, F.: Svatá rodina, v citovaném vydání str. 50-51.
- 33) Viz Marx, K.: Teze o Feuerbachovi, Sebrané spisy sv. 3, v citovaném vydání str. 18 – jedná se o tezi číslo šest. Celé Teze o Feuerbachovi viz tamtéž, str. 17-19.
- 34) Viz Marx, K.: Rukopisy „Grundrisse“ II., v citovaném vydání str. 343.
- 35) Viz Foti, A.: Theory of Precariat (Great Recession, Revolution, Reaction). Jedná se o kratičkou upoutávku v češtině na v jazyce anglickém vyšlou knihu, kterou zaslal mailem profesor Tibor Vaško.
- 36) Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., v citovaném vydání str. 440.
- 37) Viz Lenin, V. I.: Co dělat?; Svoboda, Praha 1978, str. 83-259. O tak zvaném „železném zákoně oligarchizace politických stran“ hovořil německy sociolog Robert Michels, když se snažil zdůvodnit teoretickou představu, podle níž v každé politické organizaci se bez ohledu na hodnotové programové zaměření a politické směřování vždy nakonec prosadí oligarchická mocenská struktura neboli skupina osob, které se stanou „majiteli“ strany či hnutí, protože si v nich monopolně přivlastní páky mocenského rozhodování. Informace o pojmovém obsahu teorie tohoto zákona je možné získat po zadání příslušného hesla na nezávislé internetové encyklopedii.
- 38) Viz Marx, K. – Engels, F.: Manifest..., str. 441-444.
- 39) Viz tamtéž, str. 444-449.
- 40) Viz tamtéž, str. 451-460.
- 41) Viz tamtéž, str. 461-462.

(Říjen 2017)